

Východiskem a osou dizertační práce Ivarse Gravlelse Příběh klauna je osobnost umělce Avděje Ter-Oganjana. Autor byl s Avdějem v úzkém osobním kontaktu a zúčastnil se i některých akcí. Avdějův přístup k tvorbě je Ivarsovi v mnoha rovinách blízký, ale zároveň je schopen mnohé věci vidět kriticky. Nejde o uměleckou biografii, ale o možnost charakterizovat a uchopit určité umělecké přístupy a strategie. Práce má do jisté míry historický charakter, neboť zasazuje Oganjanovu tvorbu do konkrétního kontextu určité části převážně performativního umění v Rusku devadesátých let. Dvěma základními úběžníky jsou reakce a porovnání strategií a myšlenek světové avantgardy a již zmíněný kontext dobového ruského umění. Možná ještě zásadnější je pro výzkum Avdějovy umělecké osobnosti práce s charaktery al poetikou (častěji antipoetikou) charakteru klauna. Exkurs do historie commedia del'arte a vývoj archetypálních typů Augusta a Whiteface, které mají své jasné charakteristiky, je důležitou metodologickou strategií. Domyšlení historie a proměn těchto charakterů až do slavné éry Ruského cirkusu a specifických kulturních mixů, kdy klaun může být poetickou figurou, ale často se stává hroživou postavou, která se často vyskytuje v hororové literatuře, ale zároveň má tento typ mnoho reálných předobrazů – viz. John Wayne Gacy. Tyto proměny, ač byly původně lokální, se dostaly vlivem globální kultury do obecného povědomí. Uvažujeme-li v těchto souvislostech o Avdějově (potažmo Ivarsově) tvorbě, ukáže se ještě další moment. Jednak oscilace mezi Augustem a Whitefacem a dále jakýsi kolaps klaunství, trapná prohra, která nemá možná ani nic společného s Augustem, ale je důsledkem přehnaných nároků na umění. Modernistická fikce utopie nutně selhává a umělec je prostě lůzr (loser).

Jaký je vlastně zásadní rozdíl mezi tvorbou a postoji Avděje Ter-Oganjana a Ivarse Gravlelse? Avděj vystupuje jako moralizující kritik institucionálního prostředí, zatímco Ivars je spíš hravým glosátorem banálních situací, které odkazují k širšímu kontextu.

Praktickou částí Ivarsovy práce je výstava, jejímž jádrem je krátký film, který je sledem provokujících infantilních skečů. Ačkoliv jsou provokativní, nejsou osudovými apely a testují hranice únosnosti. Nevyhrocené, ale iritující excesy jak Avděje Ter-Oganjana, tak Ivarse Gravlelse, dráždí svou banalitou a představují jednu z možností radikálního bytí v umění. Předloženou práci Ivarse Gravlelse považuji za velmi kvalitní a doporučuji ji k přijetí a udělení doktorského titulu.

Vladimír Skrepl